

HET BELANG VAN EEN GOEDE VOORBEREIDING:

FUNCTIONEEL ONTWERP

Anne-Mieke.nl
Maasdijk 4
5371 PD OVERLANGEL

tel: 06 - 411 535 10

mail: info@anne-mieke.nl
web: www.anne-mieke.nl

Wat is een Functioneel Ontwerp	2
Waarom een FO?	2
Onmisbaar communicatiehulpmiddel	3
Inhoud Functioneel Ontwerp	3
<i>Inleiding</i>	4
<i>Doelgroep & doelen</i>	4
<i>Scenario's</i>	4
<i>Structuur van de website</i>	5
<i>Functionaliteiten per pagina</i>	5
<i>Openstaande kwesties</i>	7
<i>Opmerkingen voor design & techniek</i>	7
Tot slot	7

© 2013 - 2016 Anne-Mieke Bovelett | anne-mieke.nl

Niets uit de tekst noch de grafische voorstellingen in deze brochure mag zonder schriftelijke toestemming van Anne-Mieke Bovelett worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door druk, fotokopie, fax, overtypen, opslag in een geautomatiseerd gegevensbestand of anderszins hetgeen van toepassing is op de gehele of gedeeltelijke bewerking. Aanvragen voor toestemming of verdere informatie dienen te worden gericht aan Anne-Mieke Bovelett op info@anne-mieke.nl.

Aan de informatie in deze brochure kunnen geen rechten worden ontleend.

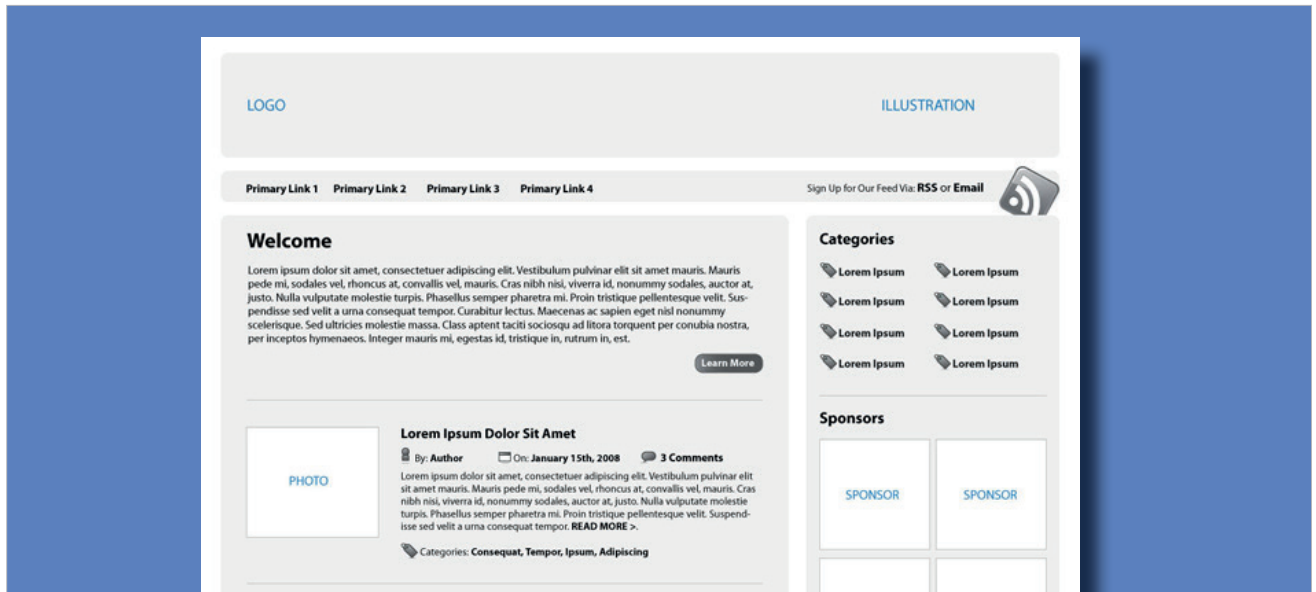
BROCHURE

Wat is een Functioneel Ontwerp

Een goede voorbereiding op de ontwikkeling van een website of online applicatie is het opzetten van een Functioneel Ontwerp. Een Functioneel Ontwerp (hierna te noemen: FO) bevat een beschrijving van alle te ontwikkelen functionaliteiten van de website. Een FO laat ook stap voor stap zien hoe gebruikers door de toekomstige website klikken, met daarbij enkele voorbeelden uitgewerkt in wireframes. Een wireframe is een voorbeeldscherm binnen een internet browser dat uitbeeldt hoe de functionaliteiten van de website of applicatie gaan werken.

Onderstaand een voorbeeld van zo'n wireframe:

Het FO vormt de basis van de afspraken tussen u als opdrachtgever en Anne-Mieke.nl als opdrachtnemer en kan gezien worden als een overeenkomst waar alle betrokken partijen zich aan moeten houden tijdens het ontwikkelproces van de website. Het is ook de basis voor de offerte die gemaakt zal worden voor de diverse te realiseren onderdelen in het traject. Het FO kan uiteraard gedurende het proces worden bijgewerkt. Bijvoorbeeld wanneer een opdrachtgever een bepaalde wens heeft die doorgevoerd moet worden in de website, maar daar pas na oplevering van het FO aan denkt.

Waarom een FO?

“Je bouwt toch ook geen huis zonder een ontwerp?” is een veelgehoord citaat van de schrijvers van FO's. Helaas denkt nog niet iedereen op die manier tijdens een webproject. Vaak worden deadlines en het vasthouden aan de begroting belangrijker geacht dan het ontwikkelen van een goede blauwdruk van de website.

Veel voorkomende klachten tijdens website-ontwikkeling, waarbij niet met een FO gewerkt is, zijn:

- de applicatie doet niet wat er gevraagd is;
- de website wordt te laat opgeleverd; of
- de ontwikkeling heeft veel meer geld gekost dan begroot.

Er ontbreekt een goede afstemming tussen opdrachtgever en de ontwikkelaar.

Het schrijven van een FO is een aparte (en flinke!) post in de prijs van een website. Maar het is een enorm belangrijke investering. Met de investering in een Functioneel Ontwerp wordt de kans op bovengenoemde

valkuilen en klachten aanzienlijk verkleind. Met een grondig opgesteld FO is het voor alle partijen duidelijk wat er precies ontwikkeld gaat worden. Tijdens het opstellen van een FO worden de betrokken partijen namelijk geforceerd tot nadenken.

Bij Anne-Mieke.nl spreken we ook wel over Verwachtingsmanagement. Websites en online applicaties bouwen op basis van ongeschreven verwachtingen is als een huis bouwen op drijfzand.

Alle mogelijke functionaliteiten die helpen bij het behalen van de doelstellingen voor de website worden tot in detail uitgedacht en besproken met de opdrachtgever, alvorens de website daadwerkelijk gebouwd wordt. Het is vanzelfsprekend eenvoudiger om aanpassingen te omschrijven in het FO vóórdat designers en programmeurs aan het werk gaan, dan achteraf in het design en/of de bestaande programmeercode van de website als die eenmaal staat.

Op basis van een Functioneel Ontwerp kan een (concrete) kostenindicatie en een planning worden afgegeven door de verschillende partijen. Pas na de goedkeuring van het FO wordt de vormgeving en de te gebruiken techniek voor de website bepaald.

Onmisbaar communicatiehulpmiddel

Het ontwikkelen van een website vergt een intensieve samenwerking tussen veel verschillende partijen en disciplines. Denk hierbij aan:

- opdrachtgever;
- projectmanagement;
- grafische vormgeving;
- programmeurs;
- copywriters (tekstschrijvers);
- derden, bijvoorbeeld systemen/partijen waarmee koppelingen worden gemaakt.

Met het Functioneel Ontwerp wordt het een stuk makkelijker om onderling te communiceren. Het bespaart tijd en kosten, omdat iedereen vanuit hetzelfde uitgangspunt werkt. Het is aan te raden om één "eigenaar" aan te stellen van het FO die de eisen en wensen van de verschillende partijen doorvoert in het document.

Inhoud Functioneel Ontwerp

Het doel van een Functioneel Ontwerp is zo compleet mogelijk de functionaliteiten van een website te beschrijven en er zijn verschillende manieren om dit aan te pakken. Uiteraard heeft elk bureau zijn eigen manier van werken, maar voorop staat altijd het definiëren van de functionaliteiten. Onderstaand is weergegeven hoe Anne-Mieke.nl het bij voorkeur - op basis van jarenlange ervaring - aanpakt.

Het is belangrijk continu in het achterhoofd te houden waarom het Functioneel Ontwerp wordt opgesteld, zodat wildgroei aan niet-relevante informatie voorkomen wordt. Zaken als planning en begroting behoren **niet** tot het Functioneel Ontwerp. Ook informatie over technische implementatie hoort bij voorkeur niet in het FO thuis, maar in een op zichzelf staand Technisch Ontwerp (TO).

Een mogelijke structuur van de hoofdstukken die een Functioneel Ontwerp kan bevatten, is als volgt:

- Inleiding
- Doelgroep & Doelen
- Scenario's
- Structuur van de website
- Functionaliteiten per pagina
- Openstaande kwesties
- Opmerkingen voor design & techniek

Hieronder volgt een korte toelichting per hoofdstuk.

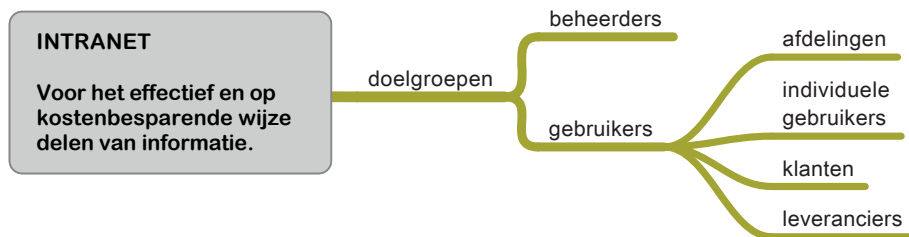
Inleiding

Ter introductie van de website wordt in de inleiding de vraag van de opdrachtgever toegelicht en de oplossing die bedacht is. Het is belangrijk om ook de auteur van het document op te nemen, zodat het voor alle partijen duidelijk is bij wie zij terecht kunnen voor vragen en opmerkingen. Een noot daarbij is dat de auteur niet de enige persoon is die aan het FO werkt, maar vooral de eigenaar en beheerder van het document is.

Het is belangrijk dat er een versienummer en een datum van aanpassing wordt opgenomen in het document. Zo zijn alle partijen bij latere versies op de hoogte van het feit dat er wijzigingen hebben plaatsgevonden in het document ten opzichte van de oorspronkelijke versie van het FO.

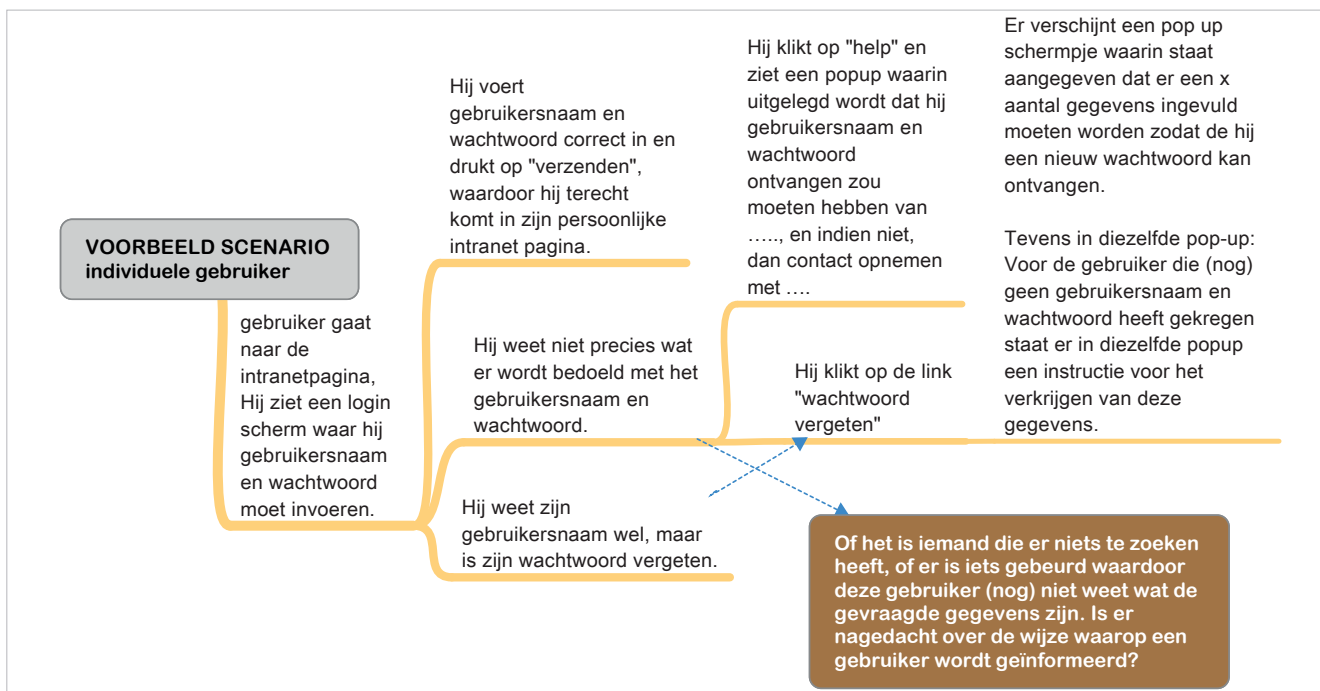
Doelgroep & doelen

Alle partijen moeten in hun achterhoofd houden voor wie zij een oplossing aan het bedenken zijn en wat zij daarmee willen bereiken. Een korte en heldere beschrijving van de doelgroep en de doelen voor de website opnemen in het FO is daarom wenselijk.

Scenario's

Scenario's zijn beschrijvingen van de mogelijke routes die een eindgebruiker door de website kan bewandelen. Met behulp van scenario's krijgt de lezer een duidelijker beeld van de eindgebruiker en diens behoefte. Daarnaast geeft dit houvast voor de grafische ontwerpers en de programmeurs, tijdens het ontwerpproces en het bouwproces. Onderstaand een voorbeeld (opgesteld in een zogeheten "mindmap")

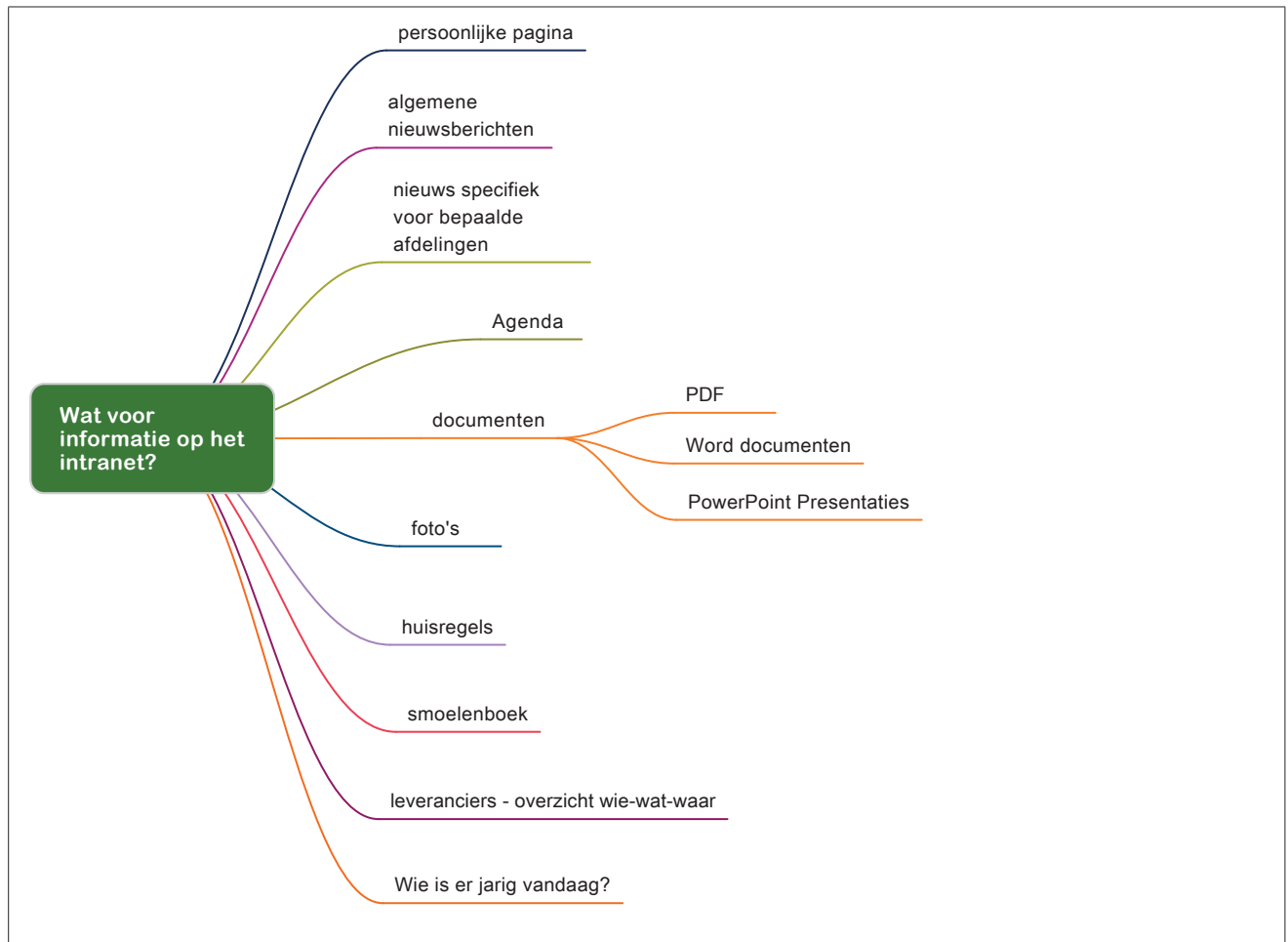

Structuur van de website

In het FO hoort ook een overzicht van alle te ontwikkelen pagina's binnen de website toegevoegd te zijn. Het overzicht zorgt ervoor dat men een goed beeld krijgt van de omvang van het project. Voordat er sprake kan zijn van het maken van die structuur moet eerst bekend zijn welke informatie er allemaal in de site zal komen.

De ervaring heeft ons geleerd dat het handig is om daarvoor bijeen te komen om in een brainstorm sessie een lijst te maken van alle soorten informatie die op het intranet zal komen. Onderstaand een voorbeeld van een mindmap die gemaakt is tijdens een brainstorm sessie.

Op basis van de lijst met informatie soorten kan er vervolgens een structuur worden gemaakt. In die structuur kan dan ook weer worden aangegeven welke informatie voor wie toegankelijk is.

Functionaliteiten per pagina

Voor het uitwerken van de functionaliteiten per pagina worden eveneens vaak de eerder genoemde wireframes gebruikt.

Een belangrijke functionaliteit voor een intranet is het authenticatieproces: het verifiëren van de identiteit van een gebruiker. Een mogelijke oplossing voor authenticatie is een login scherm.

Voor dit proces kunnen de volgende schermen opgenomen zijn in het Functioneel Ontwerp (zie volgende pagina):

(Pop-up scherm na klik op "inloggen")

LOGIN

gebruikersnaam:

wachtwoord

(Pop-up scherm gewijzigde inhoud na succesvol inloggen)

Welkom Jan Janssen,
Je bent succesvol ingelogd!

Is u iets opgevallen aan één of beide schermen? Nee? Bekijk de schermen dan nog eens, maar verplaatst u zich deze keer in zowel de eindgebruiker, als in degenen die deze schermen gaan ontwikkelen.

Een webprofessional zou bij het zien van bovenstaande schermen de volgende vraag (moeten) stellen: "Wat als een eindgebruiker zijn wachtwoord vergeten is?" Of als de gebruiker niet (meer) precies weet wat er met "Gebruikersnaam" wordt bedoeld? Ook daar moet een functionaliteit voor ontwikkeld worden. Daarnaast kan de webprofessional zich afvragen of het voor de designers het intranet wel duidelijk is dat er foutmeldingen in het registratiescherm kunnen voorkomen? Het scherm moet wel op een manier ontworpen worden dat het in de hoogte rekening houdt met mogelijke foutmeldingen.

Het is daarom belangrijk om het FO herhaaldelijk te controleren, het liefst door één of meerdere personen van alle partijen die aan de slag gaan met de bouw van het intranet.

Na een correctieronde zijn de schermen als volgt aangepast:

Bij mislukte inlog poging

LOGIN ?

gebruikersnaam:

wachtwoord

De opgegeven combinatie van gebruikersnaam en wachtwoord is incorrect!

Wachtwoord vergeten?
Klik [hier](#).

Bij succesvol inloggen

Welkom Jan Janssen,
U bent succesvol ingelogd!

(Bij aanklikken "wachtwoord vergeten")

Vul uw gebruikersnaam en personeelsnummer in. U ontvangt dan omgaand per E-mail een nieuw wachtwoord.

gebruikersnaam: pers. nr.

Het is aan te raden om bij de schermen ook een beschrijving te geven over de werking van de functionaliteiten. Alle betrokken partijen moeten conclusies kunnen trekken uit bovenstaande schermen en de beschrijving daarbij.

Bijvoorbeeld:

- Een copywriter zal het belangrijk vinden om te weten dat er een tekst geschreven dient te worden voor de e-mail die verstuurd wordt als iemand een nieuw wachtwoord aanvraagt.
- Een designer weet aan de hand van dit voorbeeld dat er een vraagteken-icoontje ontworpen moet worden.
- Een programmeur wil weten wat er gebeurt op het moment dat een gebruiker naar het vraagteken-icoontje navigeert. Kan de gebruiker er op klikken of gebeurt er al iets bij een mouse-over? Opent er een nieuw scherm of een pop-up?

Het verdient de aanbeveling om bij de toelichting te vermelden voor welke partij een specifieke opmerking bedoeld is. Bijvoorbeeld:

Opmerking voor design: Houdt bij het ontwerpen van de schermen rekening met de weergave van mogelijke foutmeldingen, in verband met de hoogte van het scherm.

Opmerking voor techniek: Als een gebruiker op het vraagteken-icoontje klikt, opent een pop-up met tips om een goed wachtwoord op te stellen.

Openstaande kwesties

Het schrijven van een eerste versie van het Functioneel Ontwerp zal altijd vragen oproepen. Een opdrachtgever kan bijvoorbeeld bedacht hebben dat hij een intranet wil ontwikkelen en levert daarvoor een aantal gegevens aan. Tijdens het ontwerpen van de wireframes kunnen wij als schrijver van het FO er bijvoorbeeld op stuiten dat we niet weten hoe de opdrachtgever de toegangsrechten wil bepalen, welke levels zijn er (beheerder, directie, medewerker, afdeling), wie krijgt waar inzage in, wie mag wat toevoegen aan informatie?

Daarom verzamelen wij alle openstaande kwesties in een apart hoofdstuk en vermelden erbij voor welke partij(en) de betreffende kwesties zijn. Zo wordt voorkomen dat de partijen de openstaande kwesties zelf uit het document moeten filteren.

De opdrachtgever kan naar aanleiding van het FO met nieuwe wensen of vragen komen. Het kan daarom handig zijn om ook een hoofdstuk met Beantwoorde kwesties op te nemen in het FO.

Opmerkingen voor design & techniek

Hetzelfde geldt voor de opmerkingen voor de partij(en) die de vormgeving en de techniek van de website op zich nemen. Vermeld ze bij de betreffende schermen, maar verzamel ze ook in een apart hoofdstuk, zodat ze snel terug te vinden zijn.

Tot slot

Het zal inmiddels duidelijk zijn dat er bij het opzetten van een website of een online applicatie niet over een nacht ijs gegaan kan worden. Het schrijven van het functioneel ontwerp is intensief en tijdrovend en daarmee een van de grotere kostenposten in het project.

Echter, en dit is een doordenker, het is ook de enige kostenpost waarmee grotere kostenposten later in het traject voorkomen kunnen worden!

Anne-Mieke Bovelett